

OLJA SAVIČEVIĆ IVANČEVIĆ

PISANJE JE UDARNIČKI POSAO

Razgovarao Marko Pogačar

Olja Savičević Ivančević (Split, 1974) diplomirala je hrvatski jezik i književnost na zadarskom Filozofskom fakultetu. Piše prozu, poeziju, novinske kolumne. Za rukopis *Nasmijati psa* nagrađena je nagradom Prozak kao najbolji autor/autorica proze do trideset i pet godina; dobitnica je prve nagrade Ranko Marinković *Večernjeg lista* za kratku priču „Heroj“ te nagrade Kiklop za najbolju zbirku poezije *Kućna pravila* (2007).

Prozni ulomci, priče i pjesme prevedeni su joj na dvadesetak svjetskih jezika, uvrštavani u strane i domaće izbore i antologije. Živi i radi u Splitu kao slobodna spisateljica.

Bibliografija

Bit će strašno kada ja porastem, poezija (OŠ “Vjeko Butir”, Kaštela, 1988)

Vječna djeca, poezija (Narodno sveučilište, Split, 1993)

Žensko pismo, poezija (Thema, Zadar, 1999)

Nasmijati psa, kratke priče (AGM, Zagreb, 2006, ²⁰⁰⁷; *Augustschnee*, Volland&Quist, Dresden-Leipzig, 2008; Samizdat B92, Beograd, 2009; Blesok, Skopje, 2009; Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2010)

Kućna pravila, poezija (Algoritam, Zagreb, 2007, ²⁰⁰⁹)

Adio. kauboju, roman (Algoritam, Zagreb, 2010; Samizdat B92, 2010)

Iako su *Kućna pravila* tvoja već četvrta pjesnička knjiga (pretposljednja, *Žensko pismo*, objavljena je 1999.), čini mi se da je, na neki način, možemo smatrati prvom. Je li to

samo posljedica sazrijevanja i odmicanja od ne uvijek ugodne etikete pjesničkog *wunderkinda* koja ti je prilijepljena još nakon iznimnog uspjeha tvoje prve, dječje zbirke, *Bit će strašno kad ja porastem*, sada već daleke 1988, ili je posrijedi i neki dublji, fundamentalniji „lom“?

U *Kućnim pravilima* postoji pjesma koja govori o tome kako sam od novca koji sam dobila za *sitne riječi* kupila bicikl. To je istina, bila je to najnovija srebrno-crvena bemeiksica, koju sam kupila za honorar od prodaje *Bit će strašno...*, ona mi je tada značila nešto više od onoga što sam pisala. Ali bila bih izdajica kad bih prešutjela te zbirke. One su bile moj život tada, iako bi bilo pretenciozno reći da su ikad bile „prava“ književnost. *Kućna pravila* su posljedica sazrijevanja. A meni je, ipak, paradoksalno, za to sazrijevanje trebalo više vremena nego mnogima. Jednu zbirku, nastalu prije *Kućnih pravila*, poslala sam u *recycle bin*, iako su, da ne povjeruješ, postojala tri izdavača koja su tražila taj rukopis (u međuvremenu sam dosta objavljivala po časopisima, bila na nekim međunarodnim susretima). E to je bio taj fundamentalni lom o kojem govoriš – kog će mi vraga knjiga za koju ja kao autorica i kao sama svoj čitatelj ne mislim da je stvarno dobra?! To je stvar ekologije. I ne samo mentalne ekologije – treba čuvat šume od skribomana. Nakon toga ne mora nužno uslijedit dobra knjiga, al mislim da takav pristup može bit solidan start. U tom smislu *Kućna pravila* jesu moja prva knjiga pjesama. Recimo.

Kućna pravila uslijedila su nedugo nakon, također veoma dobro prihvaćene, knjige priča *Nasmijati psa*. Budući da su *Pravila* donijela i evidentnu promjenu, prije svega na planu narativne i ritmičke organizacije pjesme (koja je uglavnom dana kao prozni fragment), nameće se pitanje o ulozi stečenog „iskustva proze“ pri ispisivanju spomenute zbirke. Misliš li da je ova promjena roda, budući da je i označila tvoj povratak pisanju nakon

dužeg izbivanja, bila na neki način presudna?

E, ovako kaže Czesław Miłosz u jednoj pjesmi:

Netko će se pitati je li to pjesma ili proza i s kakvom namjerom Miloš to daje u štampu.

Ja bih ipak više volio najzad biti van poezije

I proze, van namjere i obrazloženja.

Ma uvjeren sam da bih te pjesme napisala i bez *Nasmijat psa*. Ako postoji idealan, najprecizniji izraz za ono što želimo napisati, u ovom je slučaju to bila poezija u prozi. Bilo mi je prirodno zapisati u fragmentima ono što je u fragmentima zapamćeno. Nisam od tog htjela raditi proznu bevanu. Mislim da pjesma u prozi ima taj oblik krhotine. Ona je odrezana iz neke stvarnosti koja je prestala. Ima jasne bridove teksta i osjećaj cijelog tog svijeta izvan bridova. Ona ne teče kao pjesma inače, pjesma u prozi stoji. Ima nešto što je karakteristično za fikciju, a što volim koristiti u lirici, a to je poigravanje diskursima. U *Kućnim pravilima* lirski subjekt je zapravo lik koji govori u prvom licu jednine. Protagonistkinja pjesme vezuje u svoju priču. To su, doslovno, pjesme u priči. A to što sam taj lik neka ja, za sam postupak je manje važno.

Spomenuta je zbirka gotovo konceptualno strukturirana – donosi neku vrstu restauriranog lirskog dnevnika jednog odrastanja prožetog melankolijom, višestruko prošivenog nostalgijom i sveprisutnim osjećajem gubitka. Djetinjstvo i odrastanje također su tema mnogih priča u *Nasmijati psa*. Postoji li neki poseban razlog ovoj sklonosti dekonstrukciji i rekonstrukciji toga formativnog razdoblja?

Pa kažu da to ljudi počnu raditi oko tridesete, možda je to neki *pozdrav ljetu*. Pisanje *Nasmijati psa* bilo je vrijeme intenzivnog ispisivanja priča koje su me zaokupljale prethodnih

godina, pa tako ima i onih o odrastanju. *Kućna pravila* su napisana stanarima koji su kroz nekoliko generacija živjeli u mojoj rodnoj kući u Kaštelima. Neki od njih tamo još žive, a neki su duhovi koje susrećem po sobama. Zbog razdvojenosti i nepoznavanja vlastite komplicirane porodice uz tu kuću sam vezala neki moj identitet, a onda sam nakon gubitka babe, a nekoliko godina potom i oca, shvatila da ništa ne znam i neću saznati, da gubim i taj jezik na kojemu sam odrasla, a nemam koga pitat što znači pojedina riječ ili tko je taj čovjek na fotografiji, da je svijet u kojem sam odrastala nestao pred mojim očima i da sam, zapravo, osoba s jako malo intimne (pred)povijesti. I onda sam to malo pokušala spasiti. Ispisat te žive kuće i kućerke za svoje mrtve stvari i ljude. Zatim, to je i mali spomenik mom starom, onakav kakav bi valjda on htio – nenametljiv.

Ali, da cijela ta – da parafraziram tebe – arheološka iskopina, nije univerzalna lirika o gubitku, potrazi, ljubavi, djetinjstvu, identitetu, bla, bla, mogla bih u toj knjizi doma presovati cvijeće. Postoji i drugi dio zbirke, taj je o nedovršenim bjegovima, na sjever uglavnom. I jedna ljubavna „priča u pjesmama“ u srcu svega.

Dominantni primijenjeni postupak na jednom sam mjestu, pišući o knjizi, nazvao „arheologijom intime“. Što je sve, kroz proces pisanja, iskopao senzibilni protagonist?

Sve same kosti, ali im se senzibilni protagonist razveselio.

Svoju si dosadašnju tjednu kolumnu u *Slobodnoj Dalmaciji* prenamijenila u prostor posvećen neopterećenim, personaliziranim prikazima recentne knjiške produkcije. Odakle poticaj za ovu, u poznatom kontekstu, vrlo netipičnu mijenu?

Nemam novinarske ambicije, možda nadodu; dok sam pisala prošlu kolumnu pokušavala sam

to raditi na način bliži kratkoj priči, što nije jednostavno, jer u kolumni nije fer izmišljati, takav je nepisani ugovor s čitateljem. Također sam željela afirmirati neke pozitivne stvari, jer je kod nas prisutna inflacija negativne afirmacije, ali kad si čitavo vrijeme proketo svjesna da ispravljáš krive drine i to lakim milovanjem, e onda si počneš postavljati metafizička pitanja. Moj prijatelj kaže da postoji termin u psihijatriji: kolumnistička bolest ili kolumnistička depresija, tako nekako. E sad, dosta toga može sanirati dobar honorar. Međutim, kad se dogodi da tekst za tekstom počnem odrađivati, to prestaje bit ono zbog čega se meni isplati izložiti svake subote ispred tisuća čitatelja. Ali pisanje o knjigama (ili časopisima, stripovima) je nešto sasvim drugo, tu ne dvojim o smislu – toga u novinama baš i nema, pa kako ne probat to stanje promijeniti?! Sam pokušaj da nagovorim urednika bio je izazov, a eto, čovjek je rado prihvatio. U poznatom kontekstu postoje i manje poznate stvari, pa ako netko osim tvog rada plaća i tvoje ime, onda imaš šansu, možda i dužnost, pokušati izboriti neku svoju *zajedničku stvar*. I tako je nastala *Mala bilježnica*. Normalno, prvi impuls je bio sasvim sebičan – ja to volim raditi.

U kolumnizam si „uletjela“ iz suprotnog smjera od cijelog niza aktualnih pisaca, koji su u književnost ušli kao već afirmirani kolumnisti i novinari. Neki su kritičari upravo u tom „novinarskom“ pristupu (prije svega proznoj) formi prepoznali njezine osnovne slabosti. Pomalo uopćeno: žurnalizirana proza ili lirizirani kolumnizam?

Sad mi stavljaš odgovor u usta. A bilo bi zanimljivije da ti odgovorim: žurnalizirana proza, bilo bi potentnije za raspravu. Ali i ti i ja znamo da žanr po sebi ne može bit dobar ili loš. Mene ne zanima pisati žurnaliziranu prozu, što god to značilo, iako mislim da je njen utjecaj na razvoj i neke promjene u najnovijoj književnosti od strane kritike previđen i podcijenjen. Mene previše ne zanima pisati ni *žurnaliziranu kolumnu*, a bome ni tipičnu književnu kritiku.

Možda najprije kratki, brzi esej. Što se lirike u hibridnom žanru tiče, ona može bit i jako loša, može sakrivati nedostatak sadržaja. Gotovo svi naši poznati kolumnisti imaju taj neki literarni štof u svojim kolumnama, odmah se kuži da su pisci. Iako su, istina, neki bolji kolumnisti nego pisci.

Profesionalna si književnica i kolumnistica. Kakav je danas taj književnoprofesionalni kruh, što znači financijski ovisiti o dinamici vlastita pera, njezinim usponima i padovima?

To puno bolje i opasnije zvuči nego što je. Na početku sam te priče i ako mogu od svog pisanja zaradit onoliko koliko sam zarađivala radeći u školi (a to mi je bilo prilično mrsko), tko sretniji od mene – pa radim ono što sam željela. Čitanje u ritmu *knjiga tjedno za SD* nije mi problem, čitam i stvari izvan recentne produkcije, one o kojima neću pisat. A poštaru koji mi donosi knjige, veselim se kao Djeda Mrazu. Suradujem u raznim časopisima, na radiju, scenarijima. Tu i tamo me strefi nagrada ili stipendija... Međutim, često moram odbiti neke naručene tekstove zbog ćudljive proze ili poezije koja hoće cijelu Olju, dobro izoliranu. A ne znam kad ću i kako tu knjigu dovršiti, a i kad je dovršim ne donosi bogznakakvu zaradu. Ali zbog nje sam to što jesam i tu gdje jesam.

Kad bih bila spisateljski stroj, posla bih imala uvijek, i ne samo ja, ali to čovjeka isprazni. Ne gradi te sve što pišeš, niti ti puni baterije, to možda znaš i sam. Ponešto te i oštetiti kao pisca.

(. . .)

Pitaju me: A šta ti sad radiš?

– Pišem.

– Aa, pišeš... Ali šta radiš?

– Pa pišem, tako zarađujem za život.

– Šta nema nikakve šanse da se uvališ u neku školu?!...

He he...

I, meni najdraže, (prvo) i posljednje pitanje: što čitaš?

Upravo sam završila *Gubitnika* Thomasa Bernharda. Sad ponovo čitam Kerouaca *Na cesti*, novo izdanje Šarenog dućana, to je sljedeća knjiga o kojoj ću pisat, a na kantunalu su mi još zadnji broj *Quoruma* i Crumbov strip *Muzika*. Vidiš, trenutno nema nijedna knjiga poezije, što je dosta neobično za moj kantunal, ali nedavno sam dobila na poklon zbirku Cesarea Pavesea, koja mi se lijepo složila s krajem ljeta. Od domaće poezije, zadnje što sam čitala je prva Prtenjačina zbirka i nova zbirka Slađana Lipovca. Možda još ponešto, previše je toga, ali ako sam zaboravila, ima i za to razlog. U posljednje vrijeme počela sam skidat glazbu iz knjiga, tako se može sastavit jako dobar *soundtrack* npr. glazba iz *Atlasa oblaka* ili *Gubitnika*. Ma u knjigama ima puno muzike...

Intervju. *Jer mi smo mnogi.* Suvremeno hrvatsko pjesništvo svojim riječima. Algoritam, Zagreb, 2011.